

<https://helda.helsinki.fi>

Populistiskandaalit uutena poliittisen skandaalin muotona :
Esimerkkeinä Halla-ahon ja Immosen tapaukset

Herkman, Juha Pekka

2016-12

Herkman , J P 2016 , ' Populistiskandaalit uutena poliittisen skandaalin muotona :
Esimerkkeinä Halla-ahon ja Immosen tapaukset ' , Sosiologia , Vuosikerta. 53 , Nro 4 , Sivut
358-376 . < <http://urn.fi/URN:NBN:fi:ELE-1803892> >

<http://hdl.handle.net/10138/232427>

acceptedVersion

Downloaded from Helda, University of Helsinki institutional repository.

This is an electronic reprint of the original article.

This reprint may differ from the original in pagination and typographic detail.

Please cite the original version.

Tämä on rinnakkaistallennettu versio alkuperäisestä julkaisusta. Alkuperäinen lähde: Herkman, Juha (2016) Populistiskandaalit uutena poliittisen skandaalin muotona: Esimerkkeinä Halla-ahon ja Immosen tapaukset. *Sosiologia* 53:4, 358–376.

Populistiskandaalit uutena poliittisen skandaalin muotona – Esimerkkeinä Halla-ahon ja Immosen tapaukset¹

Populist scandal: The cases of Halla-aho and Immonen

Abstrakti

Artikkelissa tutkitaan populistisiin liikkeisiin liittyviä poliittisia skandaaleja omana erityisenä skandaalityyppinä, joka saa alkunsa vähemmistöjä loukkaavasta kielenkäytöstä tai käyttäytymisestä. Tutkimuksesta käy ilmi, että poliittiset skandaalit eivät välttämättä ole lisääntyneet Suomessa enää 2010-luvulla, mutta erityisesti loukkaavaan puheeseen tai käyttäytymiseen liittyvät skandaalit ovat yleistyneet Perussuomalaisten menestyksen myötä. Nykyisen europarlamentaarikon Jussi Halla-ahon (PS) blogikirjoituksista vuonna 2008 alkanutta kohua ja kansanedustaja Olli Immosen (PS) Facebook-päivityksiin vuonna 2015 liittynyttä skandaalia analysoidaan populistiskandaalien esimerkkitapauksina. Tapausanalyysit osoittavat skandaalinarratiivien noudattavan tiettyä dramaturgiaa, jossa kohun kohteet ja media ovat päähenkilöitä ja skandaalin seuraukset vaihtelevat riippuen kohteen asemasta poliittisella kartalla. Populistiskandaalit kertovat nyky-yhteiskunnassa vallitsevasta arvostiridasta, joka motivoi poliittisia ja median toimijoita skandaaleissa.

Abstract

The article explores scandals connected to contemporary populist movements as a specific type of mediated political scandals deriving from offensive language or behavior insulting minorities such as immigrants. According to the study, the amount of political scandals has not any more increased in the 2010s' Finland. However, political scandals deriving from offensive talk or behavior have become more common hand in hand with the success of populist Finns Party. The scandals concerning Finns Party's member Jussi Halla-aho's blog writings in 2008–2012 and MP Olli Immonen's Facebook updates in 2015 are analyzed in more detail by narrative analysis. The analyses demonstrate the dramaturgic pattern the populist scandals repeat and reveal the value conflict of today's liberal democracies motivating both political actors and media in populist scandals.

Asiasanat

poliittinen skandaali, populismi, Perussuomalaiset, media, Jussi Halla-aho, Olli Immonen

Keywords

political scandal, populism, Finns Party, media, Jussi Halla-aho, Olli Immonen

Johdanto

Poliittisista skandaaleista on tullut suosittu tutkimuskohde erityisesti poliittisen sosiologian ja mediatutkimuksen piirissä. Tämä ”skandologiaksikin” (ks. Brenton 2013, 863) nimetty tutkimusala on ollut erityisen suosittu angloamerikkalaisessa ympäristössä, jossa poliittinen kulttuuri ja liberaali media ovat pitkään tarjonneet otollisen pohjan julkisten skandaalien synnylle (Garrard 2006, 22). Skandaalien tutkimus on kuitenkin nyttemmin laajentunut eri puolille maailmaa (ks. Tumber & Waisbord 2004), ja jopa Pohjoismaissa – joita pidettiin aina 1900-luvun loppupuolelle asti lähes ”skandaalivapaana vyöhykkeenä” (Allern ym. 2012, 29) – on tehty 2000-luvulla runsaasti poliittisten skandaalien tutkimusta (esim. Jacobsson & Löfmarck 2008; Kantola 2011; Allern & Pollack 2012; Jenssen 2014).

Skandaalitutkimuksen leviäminen pohjolaan liittyy toisaalta aiheen lisääntyneeseen teoretisointiin brittisosiologi John B. Thompsonin klassikkoteoksen *Political Scandal* (2000) vanavedessä. Toisaalta pohjoismainen media on muuttunut liberaalimmaksi ja alkanut tässä suhteessa muistuttaa angloamerikkalaista mediaa. Poliitikkojen ja toimittajien välit alkoivat muuttua Suomessa 1980-luvulla, kun media alkoi toteuttaa aiempaa selvemmin vallan vahtikoiran tehtäväänsä (Aula 1991). Media on markkinoitunut ja kilpailee enenevässä määrin yleisöjen huomiosta metsästämällä kohauttavia uutisaiheita (ks. Herkman 2009). Seurauksena on ollut julkisiin henkilöihin liittyviä kohuja ja skandaaleja, joita jotkut media-ammattilaiset ovat kuvanneet jopa mediajahdeiksi (esim. Uimonen 2009; Saari 2010).

Vertailevat tutkimukset ovat osoittaneet, että julkiset skandaalit lisääntyivät Suomessa merkittävästi erityisesti 2000-luvulla ja että skandaalien seuraukset ovat muuttuneet aiempaa vakavammiksi niiden kohteille (Kantola & Vesa 2011, 43; Allern ym. 2012, 41–46). Skandaalien myötä niihin liittyvä tutkimuskin on lisääntynyt. Eniten tutkijoiden huomiota ovat saaneet vaalirahaskandaali, joka mullisti suomalaista puoluekenttää ja kampanjarahoitusta vuosina 2008–2010 (Kantola 2011; Kantola & Vesa 2013), silloisen ulkoministerin Ilkka Kanervan (KOK) eroon johtanut tekstiviestiskandaali, joka sai alkunsa keväällä 2008, kun *Hymy*-lehti oli julkaissut Kanervan eroottiselle tanssijalle lähettämiä viestejä (esim. Isotalus & Almonkari 2014; Juntunen & Väliverronen 2010), sekä entisen pääministerin Matti Vanhasen (kesk) naisystäväkohut samoihin

aikoihin (Juntunen & Väliverronen 2010; 2011). Poliitikan lisäksi Suomessa on analysoitu myös taiteeseen ja kulttuuriin liittyneitä skandaaleita (esim. Dahlgren ym. 2011).

Samaan aikaan skandaalien lisääntymisen kanssa monissa Euroopan maissa on noussut populistisiksi nimitettyjä puolueita, jotka ovat saaneet melko nopeasti merkittävän jalansijan parlamenteissa ja jopa hallituksissa. Suomessa tällaisena puolueena voi pitää Perussuomalaisia, joka perustettiin Suomen Maaseudun Puolueen (SMP) raunioille vuonna 1995 ja joka kitkutti pitkään muutaman kansanedustajan pienpuolueena. Puolue alkoi kuitenkin kasvattaa suosiotaan 2000-luvulla, ja 2010-luvulla siitä tuli neljäs suuri puolue Kokoomuksen, Sosiaalidemokraattien ja Keskustapuolueen rinnalle. Jo vuoden 2008 kuntavaalit olivat puolueelle menestys, mutta vuoden 2011 ”jytkyvaalit” tekivät 19,1 prosentin ääniosuudella Perussuomalaisista maamme kolmanneksi suurimman eduskuntapuolueen (ks. Borg 2012). Vuoden 2015 eduskuntavaaleissa puolue menetti hiukan ääniosuuttaan, mutta oli silti toiseksi suurin puolue ja meni ensimmäistä kertaa historiansa aikana hallitukseen.

Populismia on vaikea määritellä, mutta monissa maissa populistipuolueet syntyivät protestiliikkeinä vastustamaan ”korruptoitunutta eliittiä” ja valtapuolueita vetoamalla kuvitteelliseen ”kansaan” (ks. Canovan 1999; Wiberg 2011). 1900-luvun loppupuolella monet näistä puolueista nostivat maahanmuuttokriittisyyden ja isänmaallisuuden keskeisiksi teemoiksi. Myös Perussuomalaisissa tällaiset näkemykset vahvistuivat ja olivat omiaan lisäämään puolueen kannatusta 2000-luvulla. Tässä suhteessa Perussuomalaiset voi liittää eurooppalaisen oikeistopopulismin puolueperheeseen (ks. Jungar & Jupskås 2014). Maahanmuuttovastainen ja nationalistinen retoriikka vetoaa tiettyyn äänestäjäkuntaan mutta herättää myös voimakasta julkista kritiikkiä ja paheksuntaa. Monet populistipoliitikot ovatkin tällä vuosituhanella olleet osallisina julkisissa kohuissa ja skandaaleissa, joista osa on johtanut oikeustapauksiin ja poliittisen uran solmuihin. Esimerkiksi Perussuomalaisista erityisesti kansanedustajat Jussi Halla-aho (nyk. europarlamentaarikko), James Hirvisaariⁱⁱ, Teuvo Hakkarainen ja Olli Immonen ovat olleet 2010-luvulla useammankin mediakohun kohteina. On suorastaan omituista, että skandalogia ei ole toistaiseksi kiinnittänyt erityisempää huomiota poliittisiin skandaaleihin, jotka liittyvät populistisiin liikkeisiin.

Tässä tutkimuksessa analysoidaan erityisesti Jussi Halla-ahon blogikirjoituksista vuonna 2008 ja Olli Immonen Facebook-päivityksistä vuonna 2015 alkaneita skandaaleja, mutta tutkimuksen yleisempi tavoite on tutkia populistisiin puolueisiin liittyviä poliittisia skandaaleja omana erityisenä skandaalin muotona. Tutkimuksen pääkysymykset ovat ”mitkä ominaispiirteet luonnehtivat populistisiin liikkeisiin liittyviä poliittisia skandaaleja” ja ”voiko populistiskandaalin määritellä omaksi skandaalityypikseen”? Kysymyksiin etsitään vastauksia erityisesti analysoimalla Halla-ahon

blogikirjoituksiin ja Immosen Facebook-päivityksiin liittyneitä skandaaleita. Tutkimuksen avulla pohditaan myös yleisemmin, mitä populistiskandaalit kertovat yhteiskunnan, politiikan ja median suhteista.

Artikkeli alkaa poliittisen skandaalin ominaispiirteiden määrittelemisellä, minkä jälkeen määritelmiä suhteutetaan populistisiin puolueisiin liittyviin skandaaleihin. Skandaaliteorian esittelyn jälkeen Halla-ahon ja Immosen skandaalien dramaturgiaa analysoidaan yksityiskohtaisemmin sekä määrällisen jäsenyksen että narratiivisen analyysin avulla. Lopuksi tapaustutkimusten kautta vedetään yhteen päätelmät ”populistiskandaaleista”.

Medioitunut poliittinen skandaali

Poliittiset skandaalit ovat aina omanlaisiaan, kontekstikohtaisia tapauksia. Tutkijat ovat kuitenkin yhtä mieltä siitä, että poliittisessa skandaalissa on poikkeuksetta kyse jonkinasteisesta normien, arvojen tai moraalikoodien rikkomisesta (ks. Thomson 2000, 13). Olennaista on myös se, että media tekee skandaalin julkiseksi. Oikeastaan media tekee skandaalin, minkä takia modernit poliittiset skandaalit ovat aina medioituneita tapahtumia (Thompson 2000, 60–61; Allern & Pollack 2012). Nimenomaan median markkinoituminen, viihteellistyminen ja itsenäistyminen politiikan talutusnuorasta on nähty monissa yhteyksissä lisääntyneiden julkisten skandaalien taustatekijöiksi (esim. Lull & Hinerman 1997; Allern & Pollack 2012).

Skandaalien yleistymisen liittyy näin ollen politiikan ”medioitumiseksi” nimitettyyn ilmiöön. Medioitumisella viitataan yleisesti median lisääntyneeseen vaikutusvaltaan politiikassa (Herkman 2011, 22–30). Tarkemmin medioitumisella on tarkoitettu median autonomisuuden lisääntymistä suhteessa politiikkaan, minkä seurauksena media on alkanut toimia yhä enemmän oman kaupallisen logiikkansa mukaisesti. Vastavuoroisesti politiikan toimijat ovat koko ajan riippuvaisempia mediasta ja miettivät tai jopa muokkaavat toimintaansa median logiikan perusteella. (Ks. Mazzoleni & Schulz 1999; Strömbäck 2008; Kunelius ym. 2009; Esser & Strömbäck 2014.) Tosin medioitumisen syvyydestä tai toteutumisesta ei vallitse yksimielisyyttä, ja jotkut tutkijat suhtautuvat kriittisesti koko käsitteeseen (ks. Kunelius ym. 2009, 59–75; Herkman 2011, 27–30; Ampuja ym. 2014).

Medioituneet skandaalit voivat liittyä organisaatioihin tai instituutioihin laajemminkin, kuten oli kyse vaalirahaskandaalissa, mutta tavallisimmin skandaalit liittyvät yksittäisiin julkisuuden henkilöihin, kuten poliitikoihin, huippuvirkamiehiin, yritysjohtajiin tai kulttuurijulkiksiksi – olivat he sitten taiteilijoita, viihteen ammattilaisia tai urheilijoita (Garrard 2006, 18). Julkisessa skandaalissa henkilö joutuu usein median polttopisteeseen tavalla, jota on nimitetty ”mediajahdiksi”

(Allern & Pollack 2012, 22). Poliitikassa uhkaa joutua mediajahdin kohteiksi on lisännyt poliitikkojen kasvava tarve saada mediajulkisuutta ”persoonapolitiikan” avulla – avaamalla yksityiselämäänsä liittyvää persoonaa julkisuudessa, jotta kansalaisille ja äänestäjille syntynyt kuva ei jäisi liian etäiseksi (Niemi 2006; Corner & Pels 2003).

Poliittiset skandaalit toistavat usein samankaltaista dramaturgiaa, vaikka skandaalien taustat, syyt, toimijat ja seuraukset vaihtelevat tapauskohtaisesti. Thompsonin (2000) mukaan skandaali alkaa siitä, kun media tekee poliitikon normirikkomuksen julkiseksi. Paljastus voi perustua tutkivaan journalismiin, mutta yhtä hyvin kyse voi olla tarkoituksellisesta vuodosta tai vain sattumasta. Skandaalin kohde kieltää yleensä rikkomuksen, mistä seuraa uusia paljastuksia ja todisteita. Näin skandaali etenee kieltojen ja paljastusten kautta kohti ratkaisua, joka saadaan usein lopullisesti vasta kun asiaa selvittävä komitea tai oikeuslaitos antaa päätöksensä. Joskus skandaali kuuhtuu kokoon vain siitä syystä, että yleisön mielenkiinto tapaukseen lopahtaa. (Thompson 2000, 72–74; Garrard 2006; Jenssen & Fladmoe 2012, 60–62.)

Mikä tahansa mediakohu ei ole skandaali, vaan skandaalin dramaturgia edellyttää tapahtumien pitkäaikaista käsittelyä mediajulkisuudessa. Thompson (2000, 25–27) erottaa muun muassa huhut ja juorut skandaaleista, koska hänen mukaansa ne ovat yksityisiä ja mahdollisesti epätosia, kun taas skandaalit perustuvat aina todeksi osoitettuun normirikkomukseen, jota voidaan julkisuudessa. Toki skandaalit voivat saada alkunsa huhuista, kuten myös lahjonnasta tai korruptiosta, mutta mikään näistä ei ole skandaalin edellytys (emt., 28–30). Olennaista on myös julkisuuden laajuus ja näkyvyys. Allern ja kumppanit (2012, 31) ovatkin erottaneet ”kansalliset skandaalit” vähäisemmistä mediakohuista: kansallista skandaalia käsitellään vähintään viiden päivän ajan kahdessa tai useammassa maanlaajuisessa tiedotusvälineessä. Kansallisista skandaaleista myös usein puhutaan eksplisiittisesti skandaaleina tai muina vastaavina tapahtumina.

Moderneissa poliittisissa skandaaleissa on Thompsonin (2000, 245–255) mukaan panoksena ennen muuta luottamuksen menettäminen. Oikeaksi todistetun normirikkomuksen kieltäminen on tämän takia usein suurin syy skandaalin paisumiseen ja pitkittymiseen. Tämän ”toisen asteen normirikkomuksen” seuraamukset voivat siten olla skandaalin kannalta jopa alkuperäistä rikkomusta vakavampia (Ekström & Johansson 2008, 71). Toisinaan poliittisissa skandaaleissa syntyy vastäääniä, jotka yrittävät purkaa mediajahdin rakentamaa totuutta esittämällä vaihtoehtoisia todisteita tai totuuksia (ks. Jenssen & Fladmoe 2012, 65–66). Tällaiset ”vastasyklit” ovat yleistyneet sosiaalisessa mediassa, joka antaa mahdollisuuden haastaa valtavirran median journalistisen kontrollin. Vastasykliä vaikutus skandaalien lopputuloksiin on kuitenkin usein aika pieni, koska

valtavirran median merkitys poliittisen julkisuuden kannalta on edelleen niin keskeinen (Herkman 2011, 84–89).

Populistiskandaali

Thompson (2000, 120–123) luokittelee kolme poliittisen skandaalin päätyyppiä: seksiskandaalit, talousskandaalit ja valtaskandaalit. Seksiskandaaleissa on kyse julkisuuden henkilön intiimielämässä tapahtuneesta moraalisesta rikkomuksesta, kuten syrjähyppystä, hyväksikäytöstä tai seksin ostamisesta. Julkisuudessa paljon puituja seksiskandaaleja ovat olleet esimerkiksi Yhdysvaltain presidentin Bill Clintonin suhteen avustajaansa Monika Lewinskyyn paljastuminen vuonna 1998 ja aiemmin mainittu Ilkka Kanervan (kok) tekstiviestiskandaali keväällä 2008. Talousskandaalit paljastavat päättäjien kytkeänsä bisnesmaailmaan ja taloudellisten intressien vaikutuksia päätöksentekoon. Pohjoismaisista talousskandaaleista muistetaan esimerkiksi ruotsalaisen ministerin Mona Sahlinin luottokortin väärinkäytöt vuonna 1995 ja kulttuuriministeri Suvi Lindénin (kok) ero Suomen hallituksesta vuonna 2002, kun oli käynyt ilmi että hän oli myöntänyt valtionapua golfkentälle, jonka osakas hän oli. Valtaskandaaleissa päättäjä käyttää puolestaan valta-asemaansa tavalla, joka rikkoo lakia tai hyviä tapoja. Tunnetuimpia valtaskandaaleja on Watergate-tapaus, joka johti Yhdysvaltain presidentin Richard Nixonin eroon vuonna 1974, kun kävi ilmi että hän oli käyttänyt laittomia keinoja varmistaakseen uudelleen valintansa ja estääkseen asian tutkinnan. Kotimaisena esimerkkinä valtaskandaaleista voi mainita niin sanotun Irakgate-skandaalin, joka johti vuonna 2003 vastavalitun pääministerin Anneli Jäätteenmäen (kesk) eroon, kun julkisuuteen tuli tieto siitä, että hän oli käyttänyt vaalikampanjassa Irakin sotaan liittyviä ulkoministeriön salaisiksi luokittelemia asiakirjoja.

Luokittelu on siinä mielessä onnistunut, että oikeastaan kaikki poliittiset skandaalit on mahdollista sijoittaa johonkin näistä kolmesta kategoriasta. Toisaalta Thompsonin skandaalityypit ovat myös varsin yleisiä ja väljiä, joten ne eivät välttämättä kuvaa poliittisia skandaaleja kovin tarkasti. Monesti skandaalityypit sekoittuvat tai menevät päällekkäin: voihan ajatella, että päättäjä käyttää valta-asemaansa väärin usein myös talous- ja seksiskandaaleissa. Lisäksi poliitikot voivat ryvettyä yksityiselämässään muutenkin kuin seksin takia. Monet tällaiset skandaalit liittyvät juopotteluun, huumausaineisiin tai epäasialliseen käytökseen. Tämän takia skandaalitypologiaa on nytemmin tarkennettu. Esimerkiksi Ekström ja Johansson (2008, 62) ovat määritelleet ”puheskandaalit” (*talk scandals*) omaksi skandaalityypikseen, joka korostaa mediavälitteisen puheen ratkaisevaa merkitystä nykyisten poliittisten skandaalien synnyssä ja dramatisoinnissa. Heidän mielestään Thompsonin skandaalimäärittely ei vastaa nykypäivää, koska sen mukaan normirikkomukset tapahtuvat yleensä suljettujen ovien takana ja media tekee ne skandaalissa nähtäviksi. Ekström ja

Johansson (2008, 63–65) puolestaan muistuttavat, että monet nykyisistä skandaaleista itse asiassa syntyvät mediassa tai median aktiivisen toiminnan tuloksena.

Ekström ja Johansson (2008, 65–70) erottelevat puheskandaaleista erilaisia alatyyppejä. Niistä ensimmäinen soveltaa sosiologi Erving Goffmanin jaottelua näyttämöön (*front-stage*) ja takahuoneeseen (*back-stage*): siinä media vuotaa varomattoman poliitikon takahuoneessa esittämät arveluttavat kommentit julkisuuteen. Toinen puheskandaalin alatyyppejä on puolestaan sellainen, että poliitikko ei edes tiedä että hänen esiintymisensä tallennetaan ja puhuu siksi ohi suunsa.

Kolmannessa puheskandaalin alatyypissä media tarkoitushakuisesti etsii tai pyrkii rakentamaan tilanteita, joissa edellä mainittuja lipsahduksia sattuu. Neljännessä alatyypissä poliitikko rikkoo julkisen käyttäytymisen normeja tai moraalikoodeja mediaesiintymisessään, ja viidennessä alatyypissä toimittaja saa haastatteleamalla esiin lausuntoja, jotka johtavat skandaaliin. Kuten Ekström ja Johansson (2008, 65) toteavat, osa puheskandaaleista muistuttaa Thompsonin luokittelemia perinteisiä skandaalityyppejä. Puheskandaali tuottaa silti tärkeän lisän poliittisten skandaalien typologiaan, koska se erittelee yksityiskohtaisesti median roolia nykyisissä skandaaleissa.

Allern ja kumppanit (2012, 36) ovat laatineet Thompsonin ja muiden skandaaliteoreetikkojen innoittamina myös tarkemman luokittelun, jossa poliittisia skandaaleja tyytittään niiden lähtökohtana olevan normirikkomuksen perusteella. Tämän luokittelun mukaan poliittiset skandaalit voi jakaa skandaaleihin, joiden lähtökohtana ovat ”taloudelliset rikkomukset”, ”muut lakien tai sääntöjen rikkomukset”, ”vallan väärinkäyttö”, ”epäasiallinen kommentointi”, ”epäasiallinen käyttäytyminen” tai ”muut tai edellisten sekamuodot”. Ekström ja Johansson (2008, 71) muistuttavat lisäksi, että henkilön käyttäytyminen itse skandaalin aikana saattaa itse asiassa saada skandaalin pitkittymisen ja seurausten kannalta alkuperäistä normirikkomusta keskeisemmän merkityksen, jos kohun kohde valehtelee tai muuten peittelee tekemisiään – kuten usein tapahtuu.

Populistisiin puolueisiin liittyviä skandaaleja voi jäsentää edellä kuvattujen skandaalityyppien avulla. Populistit sotkeutuvat harvoin valtaskandaaleihin tai talousskandaaleihin, sillä he eivät yleensä edusta sellaisia vallankäyttäjää, jotka asemansa puolesta voisivat näin ryvettyä. Päinvastoin, populistit keräävät kannatusta vastustamalla ”korruptoitunutta” poliittista ja taloudellista eliittiä (esim. Wiberg 2011), jolloin näihin liittyvät skandaalit osoittavat populistien olevan oikeassa ja lisäävät heidän suosiotaan. Seksiskandaaleihin he voivat sen sijaan osallistua, mutta yleisimmin populistit ajautuvat skandaaleihin, joiden lähtökohta on heidän epäasiallisessa tai loukkaavassa kielenkäytössään tai käyttäytymisessään. Näin ollen populistisiin puolueisiin liittyvät skandaalit voidaan usein luokitella puheskandaalien (Ekström & Johansson 2008) piiriin kuuluviksi

mediakohuiksi, jotka noudattavat tyypillistä poliittisen skandaalin dramaturgiaa normirikkomisineen, paljastuksineen, kieltämisineen, käännekohtineen ja loppuratkaisuineen.

Tämän tutkimuksen hypoteesi on kuitenkin se, että populisteihin liittyvissä skandaaleissa on erityispiirteitä, jotka tekevät niistä omanlaisia poliittisen skandaalin tapauksia ja antavat siten mahdollisuuden luokitella erityisen ”populistiskandaalin” tyyppin. Yksi keskeinen populistiskandaaleihin liittyvä ominaispiirre on skandaalin lähtökohta: populistiskandaalit saavat usein alkunsa muukalaisvihamielisistä, rasistisista tai homofobisista lausumista tai näihin aiheisiin liittyvästä huonosta käyttäytymisestä, jota säestetään kansallismielisellä tai ”nativistisella” ideologialla (vrt. Mudde 2007, 19). Siinä missä puheskandaali voi saada alkunsa mistä tahansa epäasiallisesta kommentoinnista tai ”ohi puhumisesta”, populistiskandaalissa kommentointi poikkeuksetta joko loukkaa suoraan jotain ihmisryhmää tai osoittaa epäsuorasti, että jotkut ovat halveksittavia eivätkä kuulu ”kansaan”. Olennaista tässä on myös se, että populistit loukkaavat usein tarkoituksellisesti. Yksi populistisen viestinnän strategioista on herättää kohuja ja esiintyä valtamedian halveksimana, koska valtamediaa pidetään korruptoituneen eliitin osana (ks. Mazzoleni 2008, 55–57). Diskurssitutkija Ruth Wodakin (2013, 32–33; 2015, 19–20) mukaan oikeistopopulistinen Itävallan vapauspuolue FPÖ on tarkoitushakuisesti provosoinut skandaaleja rasistisilla kommenteilla. Loukkaavilla kommenteilla ja käyttäytymisellä osoitetaan ”protestihenkeä” ja koskellaan saman mielisten kannatusta. Tämän seurauksena populistiskandaalit saattavat jopa lisätä skandaalissa ryvettyneen henkilön tai puolueen kannatusta, koska samoin ajattelevat kannattajat uskovat populistin olevan heidän puolellaan ja liian vapaamielisiä eliittiä ja mediaa vastaan.

Populistiskandaalien seuraukset kuitenkin riippuvat kohteena olevan henkilön ja puolueen asemasta poliittisella kentällä. Mikäli puolue tai sen edustaja on vakiinnuttanut asemansa poliittisessa järjestelmässä, siltä edellytetään enemmän salonkikelpoista käyttäytymistä. Vakiintuneessa asemassa olevalle skandaalin seuraamukset ovat yleensä vakavammat kuin vasta suosiotaan kasvattavalle toimijalle. Populistit eivät välttämättä ole vakiinnuttaneet asemaansa poliittisessa järjestelmässä, koska he pikemminkin haastavat sitä. Tällöin skandaalien seurauksetkin jäävät usein tavallista lievemmiksi. Populistiskandaalit eroavat tavanomaisista puheskandaaleista kuitenkin siinä, että Ekströmin ja Johanssonin (2008, 64) mukaan oikeudellisten seurausten riski on puheskandaaleissa ”käytännössä olematon”. Populistiskandaalit sen sijaan johtavat usein oikeuskäsittelyihin, koska kansanryhmää vastaan kiihottaminen ja uskonrauhan rikkominen ovat monissa länsimaissa lailla kiellettyjä, ja muukalaisvihamielinen ja kansallismielinen populistinen retoriikka koettelevat näitä normeja. Tämä taas lisää skandaalin vakavien seurausten

mahdollisuutta. Populistiskandaaleja erottaa puheskandaaleista myös se, että osa populistisiin liittyvistä skandaaleista saa alkunsa pikemminkin epäasiallisesta käyttäytymisestä kuin kielenkäytöstä. Eri skandaalityyppien piirteet on kiteytetty taulukossa 1.

Taulukko 1. Skandaalityyppien ominaispiirteitä

Koska poliittiset skandaalit liittyvät normien ja arvojen rikkomiseen, kytkeytyy niiden synty paikalliseen arvoilmastoon. Esimerkiksi angloamerikkalaisessa kontekstissa yleiset seksiskandaalit ovat Ranskassa melko harvinaisia, koska eliitin syrjähyppyihin suhtaudutaan ranskalaisessa kontekstissa paljon vapaamielisemmin (Allern & Pollack 2012, 16–17). Populistipuolueet edustavat konservatiivisia arvoja, jotka läntisissä demokratioissa ovat pitkään jääneet arvoliberalismin varjoon. Esimerkiksi Suomessa oikeastaan kaikki muut puolueet paitsi Kristillisdemokraatit (KD) ovat suhtautuneet viimeiset pari vuosikymmentä melko vapaamielisesti erilaisiin vähemmistöihin. Perussuomalaiset on siten vedonnut konservatiivisiin äänestäjiin yli puoluerajojen mutta samalla asettanut vastakkain vanhojen puolueiden ja liberaalidemokraattisia arvoja edustavan valtamedian kanssa. Perussuomalaisiin liittyneet skandaalit heijastelevat tätä arvostiririitaa, joka toimii myös puolueen poliittisena lähtökohtana.

Aineistot ja menetelmät

Tämän tutkimuksen aineistot on kerätty osana hanketta, jossa selvitetään nykyisten pohjoismaisten populistipuolueiden ja median välisiä suhteita (ks. Herkman 2015; Herkman 2016). Suomen osalta aineistoa on kerätty erityisesti Perussuomalaisiin liittyen. Aineisto kerättiin erilaisista media-arkistoista (lehdet, televisio, internetin hakukoneet) ja sen avulla selvitettiin ensin, kuinka monta poliittista skandaalia Suomessa näki päivänvalon vuosina 2005–2015, moniko noista skandaaleista liittyi Perussuomalaisiin ja mikä osa skandaaleista oli mahdollista luokitella populistiskandaaleiksi. Tutkimusta varten käytiin läpi järjestelmällisesti *Helsingin Sanomien*, *Ilta-Sanomien*, *Iltalehden*, *Hufvudstadsbladetin* ja Yleisradion arkistot, joitakin sosiaalisen median palveluja sekä tehtiin yleisiä nettihakuja. Kaiken aineiston vertailukelpoinen tilastointi osoittautui hankalaksi, koska lehtien haku- ja arkistopalvelut eivät ole yhteismitallisia ja muun skandaaleihin liittyvän aineiston suhteuttaminen lehtien aineistoihin on vaikeaa. Skandaalien määrälliset erottelut seuraavassa luvussa perustuvat siksi vain *Helsingin Sanomien* ja *Ilta-Sanomien* verkkoaineistoihin. Maan johtava päivä- ja iltapäivälehti tuottavat kuitenkin varsin luotettavan yleiskuvan skandaalien kulusta ja mediahuomiosta. Lisäksi tässä tutkimuksessa painopiste oli kahden skandaalin laadullisessa analyysissä, joten aineistojen tilastollinen edustavuus ei ollut tutkimuksen ydinkysymys. Laadullisessa analyysissä käytettiin hyväksi kaikkia lähteitä.

Aineiston keräsi ja alustavasti jäseni koulutettu tutkimusavustaja, jonka tehtävänä oli etsiä ja luokitella poliittiset skandaalit vuosilta 2005–2015.ⁱⁱⁱ Suomessa skandaali-sanaa yleisempi termi poliittisten skandaalien yhteydessä on ”koku”, jota käytettiin hakusanana skandaaleihin, politiikkaan ja poliitikkoihin liittyvän terminologian rinnalla. Aineistoon laskettiin mukaan vain merkittävimmät julkiset skandaalit: pienemmät mediakohut jätettiin tilastoinnin ulkopuolelle. Tutkimuksen määrällinen kartoitus perustuu siten aiemmin esitellyn kansallisen skandaalin määritelmään. Tutkimusavustaja luokitteli kansalliset skandaalit Allernin ja kumppaneiden (2012) määrittelemän normirikkomusluokituksen mukaisesti skandaaleihin, joiden lähtökohtana ovat ”taloudelliset rikkomukset”, ”muut lakien tai sääntöjen rikkomukset”, ”vallan väärinkäyttö”, ”epäasiallinen kommentointi”, ”epäasiallinen käyttäytyminen” tai ”muut tai edellisten sekamuodot”. Näiden ohella skandaaleista eroteltiin erityisesti Perussuomalaisiin liittyneet skandaalit.

Poliittisten ja Perussuomalaisiin liittyvien skandaalien määrällisen kartoituksen lisäksi tässä tutkimuksessa otetaan lähemmän laadullisen analyysin kohteiksi kaksi populistiskandaalia: Jussi Halla-ahon blogikirjoituksista vuonna 2008 alkunsa saanut koku sekä Olli Immosen Facebook-päivitykseen liittynyt julkinen skandaali vuonna 2015, joiden ydintapahtumiin ja käännekohtiin liittyvät keskeisimmät lehti- ja verkkoartikkelit tutkimusavustaja keräsi. Molempien skandaalien dramaturgiaa analysoidaan ennen muuta media-aineiston narratiivisen jäsenyyksen avulla, jolla selvitetään skandaalien keskeiset vaiheet, tapahtumat, huippu- ja käännekohdat, toimijat ja kertojat.

Perussuomalaisten poliitikkojen blogi- ja muita kirjoituksia on tutkittu aiemminkin. Esimerkiksi puolueen puheenjohtajan Timo Soinin ”plokien” populistista tyyliä on analysoitu (Niemi 2013) ja Perussuomalaisten kansanedustajien – mukaan lukien Halla-aho ja Immonen – blogitekstejä jäsenetty osana vertailevaa tutkimusta, jossa analysoitiin suomalaisten ja ruotsalaisten populistipoliitikkojen maahanmuuttovastaista retoriikkaa (Sakki & Pettersson 2015).

Perussuomalaisten maahanmuuttokriitikoiden retoriikan tutkimus onkin usein liittynyt yleisempään keskusteluun lisääntyneestä maahanmuuttovastaisuudesta ja vihapuheesta (vrt. Horsti & Nikunen 2012; Pöyhtäri ym. 2013). Niko Hatakka (2016) on osoittanut, että maahanmuuttokriittisen Hommafoorumin ottaminen mukaan Perussuomalaisten julkiseen toimintaan on toisaalta laajentanut puolueen kannatuspohjaa mutta toisaalta hankaloittanut puolueen identiteetin yhdenmukaista rakentamista. Kohahduttavien lausuntojen aiheuttamia mediakohuja ei sen sijaan ole aiemmin analysoitu poliittisina skandaaleina osana suomalaista poliittista kulttuuria ja mediajärjestelmää.

Populistiskandaalit numeroina

Poliittisia skandaaleja pidetään Pohjoismaissa kohtuullisen tuoreina ilmiöinä. Allernin ja kumppaneiden (2012, 29) mukaan skandaalit olivat toisen maailmansodan jälkeen pitkään harvinaisia, ja niitä alkoi ilmaantua pohjolaan vasta 1970- ja 1980-luvuilla. Suomessa media oli presidentti Kekkonen valta-aikana melko pitkälle poliittisesti ohjailtua, eikä halua tai mahdollisuutta poliitikkojen yksityisten rikkomusten julkituomiseen ollut samalla tavoin kuin 2000-luvulla (ks. Luostarinen & Uskali 2006). Vielä 1980- ja 1990-luvuilla Suomessa nähtiin pitkälti alle kymmenen kansallista poliittista skandaalia vuosikymmenessä, kun 2000-luvulla määrä oli yli kaksikertaistunut tarkoittaen vuosittain kahta tai jopa kolmea kansallisen tason skandaalia (Allern ym. 2012, 35). Kantolan ja Vesan (2011, 43) kartoitus suomalaisia eliittejä laajemmin koskevista skandaaleista on samansuuntainen: skandaalien määrä noin kaksinkertaistui jokaisella vuosikymmenellä 1970-luvulta 2000-luvulle, jolloin suomalaiset eliitit kohtasivat 37 merkittävää skandaalia. 2000-luvulla skandaaleista jo neljä viidesosaa johti skandaalin kohteena olevan henkilön eroon tai aseman menetykseen.

Tämän tutkimuksen perusteella kansallisten poliittisten skandaalien määrä ei ole enää välttämättä lisääntynyt 2010-luvulla, mutta skandaalien tyypeissä ja painotuksissa on tapahtunut selvä muutos. Vuosina 2005–2015 (lokakuu) Suomessa esiintyi 24 kansallisen tason poliittista skandaalia (ks. Taulukko 2). Kolmasosa näistä skandaaleista liittyi Perussuomalaisiin ja 13 sai alkunsa loukkaavasta kielenkäytöstä tai käyttäytymisestä.^{iv} Eryityisesti ”puheskandaalit” ovat lisääntyneet radikaalisti samaan aikaan, kun populistinen puolue on saanut jalansijaa suomalaisessa puoluepolitiikassa (vrt. Allern ym. 2012, 36).

Taulukko 2. Kansalliset poliittiset skandaalit ja niiden normirikkomukset Suomessa 2005–2015 (n=24)

Peräti kahdeksan eli kolmasosa skandaaleista oli mahdollista luokitella populistiskandaaleiksi, joiden lähtökohtana oli Perussuomalaisen puolueen edustajan maahanmuuttajia tai muita vähemmistöjä loukkaava kommentointi tai huono käytös, kuten flirttaileminen uusnatsien tai natsisymbolien kanssa. Kaksi näistä skandaaleista oli sekamuotoja, joissa yhdistyi loukkaava kielenkäyttö ja käyttäytyminen. Kun ottaa huomioon, että edellisten lisäksi Perussuomalaiset olivat osallisina vielä ainakin kolmessa vähäisemmässä kohussa, joita ei voi luokitella määrällisesti kansalliseksi skandaaliksi, voi esittää, että etenkin vuoden 2011 vaalimenestyksen jälkeen puolue on hallinnut suomalaista poliittisten skandaalien julkisuutta.

Halla-ahon ja Immosen tapausten dramaturgiat

Skandaaleista voi muiden tarinoiden tavoin eritellä ”ydintapahtumat”, jotka ovat olennaisia skandaalin rakentumisen ja lopputuloksen kannalta (vrt. Barthes 1977, 93–94; Chatman 1978, 53–54). Ydintapahtumien lisäksi skandaaleissa on luonnollisesti runsaasti vähäisempiä tapahtumia, jotka lähinnä täydentävät ydintapahtumien rakentamaa tarinaa ja auttavat pitämään yllä skandaalin narratiivia jopa kuukaudesta toiseen. Seuraavassa kartoitetaan Halla-ahon ja Immosen skandaalien tarinoiden kulku niiden ydintapahtumien erittelyn avulla.

Jussi Halla-ahoon liittyvä kohu alkoi marraskuussa 2008, kun Vihreät Naiset teki poliisille tutkintapyynnön Halla-ahon blogikirjoituksesta, jossa hän toivoi vihervasemmistolaisien naisten joutuvan maahanmuuttajien raiskaamiksi (Helsingin Sanomat 20.11.2008). Halla-aho oli juuri valittu sitoutumattomana Perussuomalaisten ehdokkaana Helsingin kaupunginvaltuustoon. Poliisi aloitti asian tutkinnan joulukuussa 2008, ja seuraavan vuoden maaliskuussa Halla-aho sai syytteet uskonrauhan rikkomisesta ja kiihottamisesta kansanryhmää vastaan. Ennen syytteiden julkistamista Perussuomalaisten puheenjohtaja Timo Soini totesi haastattelussa, että ”rasismituomio toisi Halla-aholle potkut puolueesta” (Ilta-Sanomat 17.2.2009). Syyskuussa 2009 käräjäoikeus tuomitsi Halla-ahon sakkoihin uskonrauhan rikkomisesta mutta hylkäsi syytteen kiihottamisesta kansanryhmää vastaan. Halla-ahoa ei potkittu pois puolueesta.

Seuraavan vuoden maaliskuussa Halla-aho asettui Perussuomalaisten ehdokkaaksi vuoden 2011 eduskuntavaaleissa. Hovioikeus vahvisti sakkotuomion uskonrauhan rikkomisesta lokakuussa 2010, mutta kevään 2011 ”jytkyvaaleissa” Halla-aho valittiin eduskuntaan lähes 15 000 äänellä.

Perussuomalaiset nimitti Halla-ahon hallintovaliokunnan puheenjohtajaksi. Pian vaalien jälkeen jutun käsittely eteni korkeimpaan oikeuteen. Kesällä norjalainen Anders Behring Breivik murhasi Utøyan saarella kymmeniä nuoria. Terrori-iskun jälkeen kävi ilmi, että Breivik viittasi manifestissaan myös Halla-ahon kirjoituksiin (Yle Ulkomaat 23.7.2011). Halla-aho sai osakseen paljon kritiikkiä. Sama toistui syyskuussa, kun Halla-aho kirjoitti Facebook-sivuillaan, että Kreikkaan tarvittaisiin sotilasjunta, joka laittaisi lakkoilijat ja mellakoijat kuriin pakkokeinoin (Ilta-Sanomat 14.9.2011). Kohun vuoksi Halla-aho erotettiin Perussuomalaisten eduskuntaryhmästä kahdeksi viikoksi.

Varsinainen blogiskandaali päättyi kesällä 2012, kun korkein oikeus tuomitsi Halla-ahon sekä uskonrauhan rikkomisesta että kiihottamisesta kansanryhmää vastaan 50 päiväsakkoon. Halla-aho arvosteli tuomiota vääräksi, mikä tulkittiin oikeuden halventamiseksi. Soinin mielestä kielteinen julkisuus oli ollut riittävä rangaistus Halla-aholle (Helsingin Sanomat 9.6.2012), mutta muiden

puolueiden tuottama paine muodostui niin kovaksi, että hän erosi hallintovaliokunnan puheenjohtajuudesta ja syytti eduskuntaa ajojahdista (Helsingin Sanomat 14.6.2012). Keväällä 2014 Halla-aho valittiin kuitenkin Europarlamenttiin koko vaalien toiseksi suurimmalla, yli 80 000 äänen saaliilla.

Kohu kesti niin kauan, että välillä oli kuukausien jaksoja, jolloin tapausta ei käsitelty julkisuudessa lainkaan (ks. kuvio 1). Ehdottomasti eniten tapaus keräsi mediahuomiota kesällä 2012, kun korkein oikeus laittoi pisteen oikeuskäsittelyille. Tuolloin esimerkiksi *Ilta-Sanomat* käsitteli skandaalia keskimäärin kuukauden jokaisena päivänä (35 juttua kesäkuussa 2012) ja *Helsingin Sanomatkin* joka kolmas päivä (11 juttua kesäkuussa 2012). Käytännössä tapauksen käsittely liittyi korkeimman oikeuden päätökseen, joten pääosa jutuista ilmestyi muutamien päivien aikana. Skandaalin lopettaneen oikeuspäätöksen lisäksi suurimmat artikkelimäärät liittyivät kohun alkuvaiheeseen, kun syytökset tuotiin julkisuuteen, asiaa alettiin tutkia ja käräjäoikeus langetti tuomionsa.

Kuvio 1. Halla-ahon skandaaliin liittyvien artikkelien määrät *Helsingin Sanomissa* (n=53) ja *Ilta-Sanomissa* (n=78)

Olli Immosen Facebook-päivityksiin kesällä 2015 liittynyt skandaali oli huomattavasti tiiviimpi ja selväpiirteisempi kuin Halla-ahoon liittynyt pitkäaikainen kohu. Varsinaisesti kohu alkoi heinäkuun 25. päivänä, kun *Helsingin Sanomat* kirjoitti Immosen englanninkielisestä Facebook-päivityksestä, jonka mukaan tämä ”unelmoi vahvasta, urheasta kansakunnasta, joka voittaa monikulttuurisuudeksi kutsutun painajaisen”. Immonen uskoi vahvasti ”kansataistelijoihinsa” ja voittoon taistelussa ”yhden todellisen suomalaisen kansakunnan puolesta”. Immosen käyttämä retoriikka muistutti norjalaisen massamurhaajan Breivikin manifestin sananvalintoja ja sai aikaan julkisen kritiikin ja vastalauseiden ryöpyn.

Yli 10 000 ihmistä osallistui kohun seurauksena Helsingissä 28.7.2015 rasminvastaiseen mielenilmaukseen ”Meillä on unelma”. Suurin osa *Helsingin Sanomien* haastattelemista Perussuomalaisten kansanedustajista irtisanoutui Immosen ajatuksista, mutta vain jokunen heistä tuomitsi Immosen (Helsingin Sanomat 28.7.2015). Immonen itse ei osallistunut keskusteluun valtamediassa, mutta jatkoi kommentointia Facebookissa ja ilmoitti Perussuomalaisten verkkolehdeissä tuomitsevansa väkivallan ja taistelevansa monikulttuurisuuden lieveilmiöitä vastaan vain poliittisesti (Suomen uutiset 29.7.2015). Pari päivää myöhemmin 1.8.2015 äärioikeistolaisen Suomen Vastarintaliikkeen mielenosoitus muuttui kuitenkin väkivaltaiseksi Jyväskylässä.

Keskusrikospoliisi ilmoitti 7. elokuuta, että Immosen kirjoitus ei rikkonut lakia, koska kirjoituksessa liikuttiin yleisellä tasolla eikä siinä suoraan kiihotettu jotakin tiettyä kansanryhmää

vastaan. Kolme yksityishenkilöä oli tehnyt kirjoituksista poliisille tutkintapyynnön. Immonen ei kuitenkaan osallistunut 8.–9.8.2015 Perussuomalaisten puoluekokoukseen Turussa, vaikka kenttäväki siellä ilmaisi hänelle tukensa. Puolueen puhemies Matti Putkonen tiedotti 11. elokuuta puolueen palkkaavan juristin selvittämään julkisuudessa Immosesta ja puolueesta esitettyjä väitteitä (Hufvudstadsbladet 11.8.2015). Skandaali kuitenkin jatkui mediassa, ja Immonen ilmoitti 26.8. eroavansa kahdeksi kuukaudeksi puolueen eduskuntaryhmästä. Samassa tiedotustilaisuudessa Putkonen julkisti ”mustan listan” henkilöistä, jotka olivat hyökänneet Immosta vastaan (Ilta-Sanomat 26.8.2015). Listalla oli muun muassa sosiaalidemokraattien ja vihreiden johtavia poliitikkoja sekä Yleisradion vastaava päätoimittaja. Listaa puitiin jonkin aikaa julkisuudessa, mutta skandaali laantui Immosen eroilmoituksen jälkeen.

Immosen skandaali kesti vain noin puolitoista kuukautta, mutta sitä käsiteltiin julkisuudessa yhtä paljon kuin Halla-ahon vuosia jatkunutta kohua (ks. kuvio 2). Skandaalin intensiteetti oli siten suuri, ja se oli tyypillisemmin medialähtöinen tapahtuma kuin Halla-ahon tapaus, jonka mediajulkisuus seuraili pitkälle oikeuskäsittelyn etenemistä. Halla-ahon skandaalin tavoin valtaosa mediajulkisuudesta painottui kohun alkuun ja loppuun, mutta päinvastoin kuin Halla-ahon tapauksessa, Immosen skandaalin suurin mediamylläkkä oli kohun alussa. Eroa selittää se, että Halla-ahon skandaali huipentui korkeimman oikeuden päätökseen, kun taas Immosen skandaalissa pääosan sai hänen monikulttuurisuutta vastustava sotainen retorikkansa, ja eroaminen eduskuntaryhmästä määrääjäksi oli ikään kuin pakon sanelema ratkaisu kohun laannuttamiseksi.

Kuvio 2. Immosen skandaaliin liittyvien artikkelien määrät *Helsingin Sanomissa* (n= 53) ja *Ilta-Sanomissa* (n= 81)

Molempien skandaalien huippukohdat elettiin kesäaikana, jolloin medialla on usein pulaa poliittisista uutisista. On mahdollista, että uutismedia tarttui tämän takia keskimääräistä hanakammin populistipoliitikkojen sosiaalisen median päivityksiin. Etenkin Immosen tapauksessa ajankohdalla on voinut olla merkitystä. Halla-ahon tapaus puolestaan mukaili selkeämmin oikeuskäsittelyn aikataulua, jonka päätös sattui sopivasti alkukesään. Skandaalin alkuvaiheet nähtiin kuitenkin talvikuukausina. Onkin oletettavaa, että kesäajankohta ei sinänsä ole ollut kummankaan skandaalin synnyn kannalta tärkein tekijä, mutta sillä on ollut vaikutusta tapausten saamaan mediahuomioon. Tärkeämpi ajankohtaan liittyvä seikka lienee se, että kyse on ollut asemaansa vakiinnuttavista poliitikoista ja puolueesta (vrt. Herkman 2015). Skandaalien syntyessä Halla-aho oli alkanut rakentaa uraa nousussa olevan puolueen jäsenenä, ja Immosen skandaali tapahtui, kun Perussuomalaiset oli ensimmäisen kerran hallituspuolue.

Skandaalit narratiiveina

Ihmiset kertovat tarinoita miltei kaikesta, ja tarinamuotoa voi pitää yhtenä keskeisenä tapana hahmottaa maailmaa (ks. Alasuutari & Kytömäki 1991, 11–12). Jopa yksittäisen ihmisen elämän voi ymmärtää tarinana, jolla on aristoteelisen draamakäsityksen mukaisesti alku, keskikohta ja loppu. Sen jälkeen kun Benedict Andersson (2006 [1983]) esitti nationalismin teoriassaan, että kansakunnat ovat vain ”kuvitteellisia yhteisöjä”, jotka rakennetaan erilaisten kertomusten avulla, narratiivista analyysia on sovellettu runsaasti etenkin kansalliseen identiteettiin liittyvien mediatekstien analyysissa (esim. Hanson 1997; Budarick 2011; Báez & Castañeda 2014; Scalise 2015). Median avulla kerrotut poliittiset skandaalit on erityisen helppo nähdä dramaattisina kertomuksina, joissa on Thompsonin (2000, 73) mukaan neljä vaihetta: esinäytös (*pre phase*), varsinainen skandaalivaihe (*scandal proper phase*), käännekohta (*culmination*) ja jälkimainingit (*aftermaths*). Sekä Halla-ahon että Immosen skandaalitarinoista löytyvät nämä vaiheet.

Halla-ahon provokatiivisia kannanottoja *Scripta*-blogissa oli puitu julkisuudessa jo aiemminkin. Oikeuskäsittely muutti kohinan kansalliseksi skandaaliksi, jonka mediajulkisuus myötäili käsittelyn etenemistä. Korkeimman oikeuden langettava päätös oli käännekohta, joka sulki narratiivin, vaikka Halla-aho ei päätöstä hyväksynytäkään ja sai kommenteillaan aikaan jälkilöylyt. Immosen skandaalin esinäytös näyteltiin puolestaan kuukausi ennen varsinaista skandaalia, kun Immonen osallistui tuomittujen uusnatsien kanssa venäläisen kenraalikuvernöörin Nikolai Bobrikovin vuonna 1904 murhanneen Eugen Schaumanin muistotilaisuuteen ja julkaisi tilaisuudesta kuvia Facebookissa. Perussuomalaisten eduskuntaryhmän puheenjohtaja Sampo Terho nuhteli Immosta asiasta (Ilta-Sanomat 18.6.2015). Varsinainen skandaali sai alkunsa Immosen Facebook-päivityksestä 24.7.2015 ja jatkui hänen näkemystensä ja asemansa julkisella kritiikillä. Käännekohta oli Immosen väliaikainen ero puolueen eduskuntaryhmästä, joka myös päätti skandaalin. Jälkinäytös näyteltiin kuitenkin puolueen puhemiehen Matti Putkosen julkaistua mustan listan Immosen ”vainoajista”.

Keskeisten tapahtumaketjujen ja käännteiden lisäksi narratiiveissa on yleensä pää- ja sivuhenkilönsä, joita voi pitää osaltaan kertomusten rakentamina konstruktioina (ks. Chatman 1978, 119; Rimmon-Kenan 1991, 49). Toki poliittisten skandaalien henkilöt ovat yleensä todellisia, mutta skandaalin kontekstissa heidän merkityksensä rakentuvat osana skandaalinarratiivia. Medioituneissa poliittisissa skandaaleissa itsearvoinen päähenkilö on ”mediajahdin” kohde. Näissä kahdessa tapauksessa Jussi Halla-aho ja Olli Immonen olivat skandaalien päähenkilöt. Kohteiden lisäksi keskeinen rooli skandaaleissa on tahoilla, jotka syyttävät skandaalin kohteita normirikkomuksista. Voi ajatella, että esimerkiksi Halla-ahon oikeustapauksen alulle sysännyt Vihreät naiset tai

Immosen retoriikkaa arvostelleen muiden puolueiden poliitikot olisivat toisia päähenkilöitä. Koska modernit poliittiset skandaalit ovat niin riippuvaisia mediasta, skandaalia voimallisimmin ylläpitävä media on kuitenkin selvemmin toinen päähenkilö: skandaalia ei olisi ilman skandaalin kohteen tekemää normirikkomusta ja mediaa, joka tuo rikkomuksen esille. Ilman muita hahmoja skandaali sen sijaan on mahdollinen.

Kuten tapausten analyysit osoittavat, molemmissa skandaaleissa iltapäivälehdistö tuotti runsaasti kohujulkisuutta ja oli siten keskeinen toimija. Tabloidimedia onkin perinteisesti liitetty kohu- ja skandaalijulkisuuteen samoin kuin yleisön populistiseen puhutteluun (Sparks 2000; Mazzoleni ym. 2003). Kuitenkin sekä Halla-ahon että Immosen skandaaleissa niin sanotulla laatumedialla oli erittäin tärkeä rooli syytösten esiin nostajina ja paljastusten tekijöinä, ja tässä mielessä esimerkiksi *Helsingin Sanomat* ja Yleisradio olivat näissä skandaaleissa keskeisiä toimijoita. Populisteihin liittyvien skandaalien narratiivit saattavat tässä suhteessa jopa poiketa tyypillisestä poliittisen skandaalin rakentumisesta, koska populismille on ominaista olla vastahangassa valtamedian kanssa (ks. Herkman 2016). Sekä Halla-ahon että Immosen tapauksessa skandaalin kohteet ja heidän kannattajansa tuottivat sosiaalisen median avulla myös eräänlaisen ”vastasyklin” (vrt. Jensen & Fladmoe & 2012, 65–66), jossa he syyttivät valtamediaa ajojahdista. Asettuminen valtamedian uhriksi on yksi populistipuolueiden keskeisistä viestintästrategioista (Mazzoleni 2008, 55–57).

Skandaaleissa on myös lukuisia vähäpätöisempiä toimijoita tai sivuhenkilöitä, jotka tuovat omat mausteensa narratiiviin. Sivuhenkilöiden tehtävä on kuitenkin ennen muuta täydentää päähenkilöiden toimintaa, esimerkiksi tuottaa informaatiota tai näkemyksiä skandaalin normirikkomuksesta tai yrittää kumota niitä (vrt. Chatman 1978; Rimmon-Kenan 1991). Halla-ahon ja Immosen skandaaleissa tällaisia hahmoja tai toimijoita oli lukuisia, kuten Perussuomalaisten puolueen johto, jonka mielipiteitä media tivasi, muiden puolueiden keskeiset poliitikot, jotka toistuvasti tuomitsivat Halla-ahon ja Immosen käyttäytymisen, ulkopuoliset asiantuntijat, esimerkiksi politiikan tutkijat, jotka kommentoivat kohun syitä ja seurauksia, sekä valtamediassa harvinaiset mutta sosiaalisessa mediassa yleisemmät Halla-ahon ja Immosen tukijat.

Skandaalien kokonaisnarratiivit koostuivat siten lukuisista osatarinoista, jotka saattoivat tuottaa ristiriitaisiakin näkemyksiä, mutta yhtä kaikki muodostivat skandaalin. Skandaalinarratiiveista on kuitenkin usein vaikea määritellä yksiselitteistä kertojaa, joka muotoilee tarinan (vrt. Rimmon-Kenan 1991, 122–125). Skandaalinarratiivin kertoja on pikemminkin eräänlainen abstrakti periaate, joka kontrolloi kerrontaa tuottamalla tarinaan koherenssia (ks. Cohan & Shires 1988).

Skandaalinarratiivien analyysi kannustaa samastamaan mediatekstin kirjoittajan ja kertojan usein toisiinsa. Nimenomaan toimittajat tai muut mediatekstien tekijät ovat se taho, joka rakentaa

skandaalin narratiivia nostamalla jotkut asiat ja henkilöt esille, jakamalla skandaalin eri toimijoille puheenvuoroja ja painottamalla joitakin näkökulmia toisten kustannuksella. Sanottu korostuu erityisesti sen takia, että samat toimittajat ja kirjoittajat saavat yksittäisten viestintävälineiden skandaalikirjoittelussa usein keskeisen roolin. Tämä koskee myös – ja kenties ennen muuta – sosiaalisen median kirjoittelua.

Lopuksi

Aiemmat tutkimukset ovat osoittaneet että (poliittiset) skandaalit ovat lisääntyneet merkittävästi Suomessa erityisesti 2000-luvulle tultaessa (Kantola & Vesa 2011; Allern ym. 2012). Tämän tutkimuksen määrällinen kartoitus indikoi, että poliittisten skandaalien määrä ei enää 2010-luvulla ole välttämättä kasvanut, mutta skandaalien syissä ja painotuksissa on tapahtunut selvä muutos: loukkaavaan kommentointiin liittyvät ”puheskandaalit” (Ekström & Johansson 2008) sekä epäasialliseen käytökseen liittyvät skandaalit ovat selvästi lisääntyneet muiden skandaalityyppien kustannuksella. Muutokset liittyvät selvästi Perussuomalaisten suosion kasvuun, sillä kolmasosa vuosina 2005–2015 ja lähes puolet 2010-luvulla tapahtuneista kansallisista poliittisista skandaaleista kytkeytyi jollain tavalla kyseiseen puolueeseen.

Suurin osa Perussuomalaisiin liittyvistä skandaaleista sai alkunsa siitä, että joku puolueen edustajista esitti julkisesti – yleensä sosiaalisen median foorumilla – kommentteja tai kuvamateriaalia, jotka loukkaavat etnisiä vähemmistöjä tai flirttailevat äärikansallismielisten symbolien tai tahojen kanssa. Useimmiten tällaisten kohujen keskellä ovat olleet Jussi Halla-aho, James Hirvisaari, Teuvo Hakkarainen ja Olli Immonen. Osa skandaaleista on liittynyt myös humalaiseen tai muuten epäasialliseen käytökseen. Skandaalit ovat yleistyneet etenkin vuoden 2011 ”jytkyvaalien” jälkeen. Ennen sitä edellä mainituista lähinnä Halla-aho esiintyi julkisessa skandaalissa.^v Perussuomalaisiin liittyvien skandaalien suma vuoden 2011 eduskuntavaalien jälkeen liittyy osittain siihen, että puolue on kasvanut ja mahdollisuus skandaaleihin sen myötä lisääntynyt.

Edellä mainituista Halla-aho on tuomittu oikeudessa ja joutunut eroamaan eduskunnan hallintovaliokunnan puheenjohtajuudesta. Hänen asemansa on selkkausten jälkeen ollut puolueessa hiukan ristiriitainen mutta hänen henkilökohtainen kannatuksensa on pysynyt skandaaleista huolimatta – tai niiden ansiosta – korkealla, kenties jopa kasvanut, mistä kertoo suuri suosio vuoden 2014 eurovaaleissa. James Hirvisaari joutui eroamaan puolueesta natsisympatioiden takia vuonna 2013. Hakkarainen ja Immonen joutuivat eroamaan puolueesta ja jälkimmäinen oli kaksi kuukautta erossa puolueen eduskuntaryhmästä Facebook-skandaalin takia vuonna 2015. Skandaaleista on kuitenkin

ollut vain harvoin pitkäaikaisia tai merkittävämpiä seuraamuksia populistipuolueiden edustajille, ja puolueiden suosioon skandaalit eivät näytä juuri vaikuttavan (vrt. Midtbø 2012).

Analyysien perusteella on mahdollista piirtää kuva erityisestä poliittisen skandaalin tyypistä: populistiskandaalista. Populistiskandaalin ominaispiirteet ovat: 1) Skandaali liittyy populistiseksi nimettyyn liikkeeseen tai sen edustajaan. 2) Skandaali saa alkunsa siitä, että populistinen toimija loukkaa kannanotoillaan jotain ihmisryhmää – yleensä maahanmuuttajia – tai flirttailee natsimyönteisten symbolien tai tahojen kanssa tai käyttäytyy muuten loukkaavasti. 3) Usein julkinen normirikkomus on tarkoituksellinen ja liittyy populistisen toimijan vakaumukseen, minkä takia hän ja hänen kannattajansa eivät hyväksy syytöksiä ja syyttävät vastavuoroisesti mediaa ajojahdista. 4) Kohun kohteen tukijoukot rakentavat populistisen liikkeen kannattajien suosimilla verkkofoorumeilla ”vastasyklin”, jolla he puolustavat kohdetta ja pyrkivät kumoamaan median väitteitä. 5) Skandaali päättyy rikosoikeudellisiin tai poliittisiin sanktioihin. 6) Skandaali ei kuitenkaan vähennä populistisen liikkeen suosiota, ja riippuen kohun kohteen asemasta, skandaali saattaa jopa vahvistaa tämän suosiota.

Viimeinen kohta liittyy erityisesti puolueen ”elämänvaiheeseen” (ks. Stewart ym. 2003, 219–224). Kun populistiliike on vielä pieni ja nousemassa (*insurgent phase*), maahanmuuttajien tai muiden vähemmistöjen loukkaamisesta syntyneet kohut saattavat jopa lisätä liikkeen ja sen edustajan kannatusta, koska ne osoittavat kannattajille että liike edustaa heidän näkemyksiään ja vastustaa liberaalia eliittiä. Media skandalisoi liikkeen edustajien edesottamuksia, mutta heillä ei ole vielä sellaista asemaa, että kohu vaikuttaisi merkittävästi heidän poliittiseen toimintaansa. Kun liike on kasvanut ja vakiinnuttanut asemansa (*established phase*), pitää sen puhutella laajempaa äänestäjäjoukkoa ja sitä arvioidaan samoilla kriteereillä kuin muita poliittisia puolueita. Samalla skandaalien seuraukset tulevat konkreettisemmiksi liikkeen edustajille eikä asettuminen median uhriksi toimi enää viestinnän strategiana samalla tavoin kuin aiemmin. Tämä näkyy esimerkiksi Halla-ahon blogikirjoittelun julkisessa käsittelyssä.

Elämänkaarimallissa oletetaan, että populistiset liikkeet ovat suhteellisen lyhytikäisiä: kun populistit pääsevät valtaan, heidän kannatuksensa kääntyy laskuun, koska he eivät voi lunastaa äänestäjilleen antamiaan lupauksia. Protestin tukahduttua seuraa liikkeen kuihtuminen (*decline phase*). Jotkut populistitutkijat tosin huomauttavat, että eurooppalaiset populistipuolueet ovat osoittautuneet hämmästyttävän pitkäikäisiksi (esim. Albertazzi & McDonnell 2008, 10–11; Mazzoleni 2008, 61–62). Monet populistipuolueista ovat kymmeniä vuosia vanhoja, ja osa niistä on myös toiminut parlamentissa ja jopa hallituksessa useita vaalikausia. Andrej Zasloven (2008) mukaan Eurooppaan onkin syntynyt 1980-luvun jälkeen uusi puoluetyyppi, joka perustuu kansan (*the people*) ja

ulkopuolisten (*outsiders*) populistiseen vastakkainasetteluun. Nämä puolueet voivat omaksua ideologisia lähtökohtia niin oikealta kuin vasemmalta ja tehdä silti pesäeroa perinteisiin porvari- ja vasemmistopuolueisiin.

Populistiskandaalit vihjaavat, että kyse voi olla myös puolueiden vakiintumiseen liittyvästä yleisemmästä logiikasta (ks. Herkman 2015). Kannattajien populistinen kosiskelu on yleistä poliittisten liikkeiden varhaisissa vaiheissa, mutta kun liike laajenee ja vakiinnuttaa asemansa, se muuttuu valtavirtaisemmaksi ja äärimmäiset kannanotot vaimenevat. Nuori puolue ei ole vielä ”sosiaalistunut” poliittiseen järjestelmään, ja sen toiminnassa on radikaaleja muotoja, jotka törmäävät järjestelmän sääntöihin. Kun puolue omaksuu säännöt, törmäyksiä ja sitä kautta skandaaleja tulee vähemmän. Samalla tosin menetetään populistista erottuvuutta, jonka avulla puolue on noussut haastamaan vanhoja puolueita ja lisännyt suosiotaan. Tällöin voi jopa kysyä, onko kyse enää populistisesta puolueesta.

Koska poliittisissa skandaaleissa on aina kyse vallitsevien normien, arvojen tai moraalikoodien rikkomisesta (Thompson 2000), kertoo populistiskandaalien yleistymisen ajankohdan keskeisistä arvostiridoista. Ne kertovat, että perinteiset vasemmistoon ja oikeistoon liittyneet vastakkainasettelut ovat saaneet antaa tilaa uusille, enemmän arvoliberaalisuuteen ja arvokonservatiivisuuteen liittyville vastakkainasetteluille (ks. Herkman 2011). Vanhojen puolueiden ohella myös journalistinen media edustaa liberaalia oikeuskäsitystä ihmisten tasa-arvosta ja yhdenvertaisesta kohtelusta, ja populistiset loukkaukset ovat siksi mediassa tuomittavia. Samalla media etsii räväköitä ja myyviä uutisaiheita. Näin ollen suosiotaan lisänneiden populistien normirikkomukset tarjoavat erinomaisen mahdollisuuden vallan vahtikoirana toimimiseen ja myyvien sisältöjen tuottamiseen. Liberaalin demokraattisen yhteiskunnan kannalta on pelkona, että arvoilmasto muuttuu ja ihmisten luokittelusta syntyvän, etnisyyden tai muun sellaisen perusteella tulee yleisesti hyväksyttyä (ks. Rosenberg 2014). Tästä näkökulmasta populistiskandaalit ovat hyvä indikaattori: niin kauan kuin populistisia loukkauksia pidetään yleisesti moraalisesti tuomittavina, liberaali demokratia on elinvoimainen.

Kirjallisuus

Alasuutari, Pertti & Juha Kytömäki. 1991. ”Johdanto.” Teoksessa *Nykyajan sadut. Joukkoviestinnän kertomukset ja vastaanotto*, toim. Juha Kytömäki. Helsinki: Gaudeamus ja Yleisradio, 7–28.

Albertazzi, Daniele & Duncan McDonnell. 2008b ”Introduction: The Sceptre and the Spectre.” Teoksessa *Twenty-First Century Populism: The Spectre of Western European Democracy*, toim. Daniele Albertazzi & Duncan McDonnell. Hampshire: Palgrave Macmillan, 1–11.

- Allern, Sigurd & Ester Pollack. 2012. "Mediated Scandals". Teoksessa *Scandalous! The Mediated Construction of Political Scandals in Four Nordic Countries*, toim. Sigurd Allern & Ester Pollack. Gothenburg: Nordicom, 9–28.
- Allern Sigurd, Anu Kantola, Ester Pollack & Mark Blach-Ørsten. 2012. "Increased Scandalization. Nordic Political Scandals 1980–2010." Teoksessa *Scandalous! The Mediated Construction of Political Scandals in Four Nordic Countries*, toim. Sigurd Allern & Ester Pollack. Gothenburg: Nordicom, 29–50.
- Ampuja, Marko, Juha Koivisto & Esa Väliverronen. 2014. "Medioituminen: iskusana, analyttinen työkalu vai uusi paradigm?" *Media & viestintä* 37:2, 22–37.
- Andersson, Benedict. 2006 [1983]. *Kuvitellut yhteisöt. Nationalismin alkuperän ja leviämisen tarkastelua*. Suom. Jouko Nurmiainen. Tampere: Vastapaino.
- Aula, Maria Kaisa. 1991. *Poliitikkojen ja toimittajien suhteet murroksessa?* Tutkimusraportti 1/1991. Helsinki: Yleisradio.
- Báez, Jillian & Mari Castañeda. 2014. "Two Sides of the Same Story: Media Narratives of Lations and the Subprime Mortgage Crisis." *Critical Studies in Media Communication* 31:1, 27–41.
- Barthes, Roland. 1977. "Introduction to the structural analysis of narratives." Teoksessa *Image-Music-Text*, Roland Barthes (käänt. Stephen Heath). Glasgow: Fontana/Collins, 79–124.
- Borg, Sami. 2012. "Perussuomalaiset." Teoksessa *Muutosvaalit 2011*, toim. Sami Borg. Helsinki: Oikeusministeriö, 191–210.
- Brenton, Scott. 2013. "Commentary on 'Democracy and Scandal: A Research Agenda'." *Comparative Sociology* 12, 863–871.
- Budarcik, John. 2011. "Media Narratives and Social Events: The Story of the Redfern Riot." *Journal of Communication Inquiry* 35:1, 37–52.
- Canovan, Margaret. 1999. "Trust the People! Populism and the Two Faces of Democracy." *Political Studies* XLVII, 2–16.
- Chatman, Seymour. 1978. *Story and Discourse. Narrative Structure in Fiction and Film*. Itacha & London: Cornell University Press.
- Cohan, Steven & Linda M. Shires. 1988. *Telling Stories. A Theoretical Analysis of Narrative Fiction*. London: Routledge.
- Corner, John & Dick Pels (toim.). 2003. *Media and the Restyling of Politics*. London: Sage.
- Dahlgren, Susanne, Sari Kivistö & Susanna Paasonen (toim.). 2011. *Skandaali! Suomalaisen taiteen ja politiikan mediakohut*. Helsinki: Helsinki-kirjat.
- Ekström, Mats & Bengt Johansson. 2008. "Talk scandals." *Media, Culture & Society* 30:1, 61–79.
- Esser, Frank & Jesper Strömbäck (toim.). 2014. *Mediatization of Politics: Understanding the Transformation of Western Democracies*. Hampshire: Palgrave Macmillan.

- Garrard, John. 2006. "Scandals: an overview." Teoksessa *Scandals in past and contemporary politics*, toim. John Garrard & James L. Newell. Manchester: Manchester University Press, 13–29.
- Hanson, Ralph E. 1997. "Objective and Narrative in Contemporary Reporting: A Formal Analysis." *Symbolic Interaction* 20:4, 385–396.
- Hatakka, Niko. 2016. "When logics of party politics and online activism collide: The populist Finns Party's identity under negotiation." *New Media & Society* (online first), DOI: 10.1177/1461444816660728.
- Herkman, Juha. 2016. "Construction of Populism: meanings given to populism in the Nordic press." *Nordicom Review* 37:4, (forthcoming).
- Herkman, Juha. 2015. "The Life Cycle Model and Press Coverage of Nordic Populist Parties." *Journalism Studies* 2015 (online first), DOI: 10.1080/1461670X.2015.1066231.
- Herkman, Juha. 2011. *Politiikka ja mediajulkisuus*. Tampere: Vastapaino.
- Herkman, Juha. 2009. "The Structural Transformation of the Democratic Corporatist Model: The Case of Finland." *Javnost – The Public* 16:4, 73–90.
- Horsti, Karina & Kaarina Nikunen. 2012. "The Ethics of Hospitality in Changing Journalism: The Rise of Anti-Immigrant Movement in Finnish Media Publicity." *ICA Conference Papers*, 1–30
- Isotalus, Pekka & Merja Almonkari. 2014. "Political Scandal Tests Trust in Politicians: The Case of the Finnish Minister Who Resigned Because of His Text Messages." *Nordicom Review* 35:2, 3–16.
- Jacobsson, Kerstin & Erik Löfmarck. 2008. "A Sociology of Scandal and Moral Transgression: The Swedish 'Nannygate' Scandal." *Acta Sociologica* 51:3, 203–216.
- Jenssen, Anders Todal. 2014. "Medierte politiske skandaler: Sårbare politiker – usårbare partier?" *Norsk Medietidsskrift* 21:2, 100–118.
- Jenssen, Anders Todal & Audun Fladmoe. 2012. "Ten Commandments for the Scandalization of Political Opponents." Teoksessa *Scandalous! The Mediated Construction of Political Scandals in Four Nordic Countries*, toim. Sigurd Allern & Ester Pollack. Gothenburg: Nordicom, 51–71.
- Jungar, Ann-Cathrine & Aners Ravik Jupskås. 2014. "Populist Radical Right Parties in the Nordic Region: A New and Distinct Party Family?" *Scandinavian Political Studies* 37:3, 215–238.
- Juntunen, Laura & Esa Väliverronen. 2011. "Intiimin politiikka ja skandaalin yhteiskunnallinen merkitys." Teoksessa *Journalismi murroksessa*, toim. Esa Väliverronen. Helsinki: Gaudeamus, 262–284.
- Juntunen, Laura & Esa Väliverronen. 2010. "Re-negotiating the boundaries of private and public in political journalism." *Journalism Studies* 11:6, 817–831.
- Kantola, Anu (toim.). 2011. *Hetken hallitsijat. Julkinen elämä notkeassa yhteiskunnassa*. Helsinki: Gaudeamus.
- Kantola, Anu & Juho Vesa. 2013. "Mediated scandals as social dramas: Transforming the moral order in Finland." *Acta Sociologica* 56:4, 295–308.

- Kantola, Anu & Juho Vesa. 2011. ”Skandaalit ja julkinen elämä Suomessa.” Teoksessa *Hetken hallitsijat. Julkinen elämä notkeassa yhteiskunnassa*, toim. Anu Kantola. Helsinki: Gaudeamus, 42–64.
- Kunelius, Risto, Elina Noppari & Esa Reunanen. 2009. *Media vallan verkoissa*. Tampereen yliopisto, Tiedotusopin julkaisuja Sarja A112/2009. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Lull, James & Stephen Hinerman (toim.). 1997. *Media Scandals: Morality and Desire in the Popular Culture Marketplace*. Cambridge: Polity Press.
- Mazzoleni, Gianpietro. 2008. ”Populism and the Media.” Teoksessa *Twenty-First Century Populism: The Spectre of Western European Democracy*, toim. Daniele Albertazzi & Duncan McDonnell. Hampshire: Palgrave Macmillan, 49–64.
- Mazzoleni, Gianpietro, Julianne Stewart & Bruce Horsfield (toim.). 2003. *The Media and Neo-Populism. A Contemporary Comparative Analysis*. Westport: Praeger.
- Mazzoleni, Gianpietro & Winfried Schulz. 1999. ”’Mediatization’ of Politics: A Challenge for Democracy?” *Political Communication* 16:3, 247–261.
- Midtbø, Tor. 2012. ”Do Mediated Political Scandals Affect Party Popularity in Norway?” Teoksessa *Scandalous! The Mediated Construction of Political Scandals in Four Nordic Countries*, toim. Sigurd Allern & Ester Pollack. Gothenburg: Nordicom, 151–162.
- Mudde, Cas. 2007. *Populist radical right parties in Europe*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Niemi, Mari K. 2013. ”The True Finns Identity Politics and Populist Leadership on the Threshold of the Party’s Electoral Triumph.” *Javnost – The Public* 20:3, 77–92.
- Niemi, Mari K. 2006. ”Onko yksityiselämästä presidentintekijäksi?” Teoksessa *Poliitikot taistelivat, media kertoo: suomalaisen politiikan mediapelejä 1981–2006*, toim. Ville Pernaa & Ville Pitkänen. Helsinki: Ajatus Kirjat, 228–271.
- Pöyhtäri, Reeta, Paula Haara & Pentti Raittila. 2013. *Vihapuhe sananvapautta kaventamassa*. Tampere: Tampere University Press.
- Rimmon-Kenan, Shlomith. 1991. *Kertomuksen poetiikka*. Suom. Auli Viikari. Helsinki: SKS.
- Rosenberg, Tiina. 2014. *Arvot mekin ansaitsemme: kansakunta, demokratia ja tasa-arvo*. Helsinki: Tammi.
- Saari, Heikki. 2010. *Median jahtaamat*. Vantaa: Moreeni.
- Sakki, Inari & Katarina Pettersson. 2015. ”Discursive Construction of Otherness in Populist Radical Right Political Blogs.” *European Journal of Social Psychology* 2015 (online first).
- Scalise, Gemma. 2015. ”The Narrative Construction of European Identity. Meanings of Europe ‘from below’.” *European Societies* 17:4, 593–614.

- Sparks, Colin. 2000. "Introduction: The Panic over Tabloid News." Teoksessa *Tabloid Tales: Global Debates over Media Standards*, toim. Colin Sparks & John Tulloch. Lanham: Rowman and Littlefield, 1–40.
- Stewart, Julianne, Gianpietro Mazzoleni & Bruce Horsfield. 2003. "Conclusion: Power to the Media Managers." Teoksessa *The Media and Neo-Populism: A Contemporary Comparative Analysis*, toim. Gianpietro Mazzoleni, Julianne Stewart & Bruce Horsfield. Westport: Praeger, 217–236.
- Strömbäck, Jesper. 2008. "Four Phases of Mediatization: An Analysis of the Mediatization of Politics." *International Journal of Press/Politics* 13:3, 228–246.
- Thompson, John B. 2000. *Political Scandal. Power and Visibility in the Media Age*. Cambridge: Polity Press.
- Tumber Howard & Silvio R. Waisbord. 2004. "Political Scandals and Media Across Democracies, Volume I." *American Behavioral Scientist* 47:8, 1031–1039.
- Uimonen, Risto. 2009. *Median mahti*. Helsinki: WSOY.
- Zaslove, Anrej. 2008. "Here to Stay? Populism as a New Party Type." *European Review* 16:3, 319–336.
- Wiberg, Matti (toim.). 2011. *Populismi. Kriittinen arvio*. Helsinki: Edita.
- Wodak, Ruth. 2013. "'Anything goes!' The Haiderization of Europe." Teoksessa *Right-wing populism in Europe: Politics and Discourse*, toim. Ruth Wodak, Majid KhosraviNik & Brigitte Mral. London: Bloomsbury, 23–37.
- Wodak, Ruth. 2015. *The Politics of Fear. What right-wing populist discourses mean*. London: Sage.

ⁱ Artikkelit on osa Suomen Akatemian rahoittamaa akatemiatoimikunnan projektia "Pohjoismainen populismi mediassa".

ⁱⁱ Hirvisaari erotettiin puolueesta lokakuussa 2014, kun hän oli kutsunut tunnetun äärioikeistoaktivistin Seppo Lehdon eduskuntaan ja ottanut kuvia tämän natsitervehdyksistä.

ⁱⁱⁱ Suomen aineiston keräsi tutkimusavustaja Maj Karlsson.

^{iv} Kaksi skandaaleista sai alkunsa Kristillisdemokraattien puheenjohtajan Päivi Räsäsen sukupuolineutraalia avioliittolakia vastustavista julkisista kannanotoista vuosina 2010 ja 2013. Skandaalien yhteydessä tuhannet ihmiset erosivat luterilaisesta kirkosta.

^v Ensimmäiset varsinaiset Perussuomalaisiin liittyneet kansalliset skandaalit liittyivät entisen showpainijan ja puolueen kansanedustajan Tony Halmeen sekoiluun päihteiden ja ampuma-aseen kanssa vuosina 2003–2006. Halme jäi työkyvyttömyyseläkkeelle vuonna 2007 ja menehtyi 2010. Myös Perussuomalaisten kansanedustajan Pentti Oinosen vertaus, jossa hän rinnasti homo- ja lesboparien adoptio-oikeudesta eduskunnassa käydyn keskustelun yhteydessä samaa sukupuolta olevien parien suhteen ihmisen ja koiran väliseen suhteeseen, nousi kansalliseksi skandaaliksi vuonna 2009.

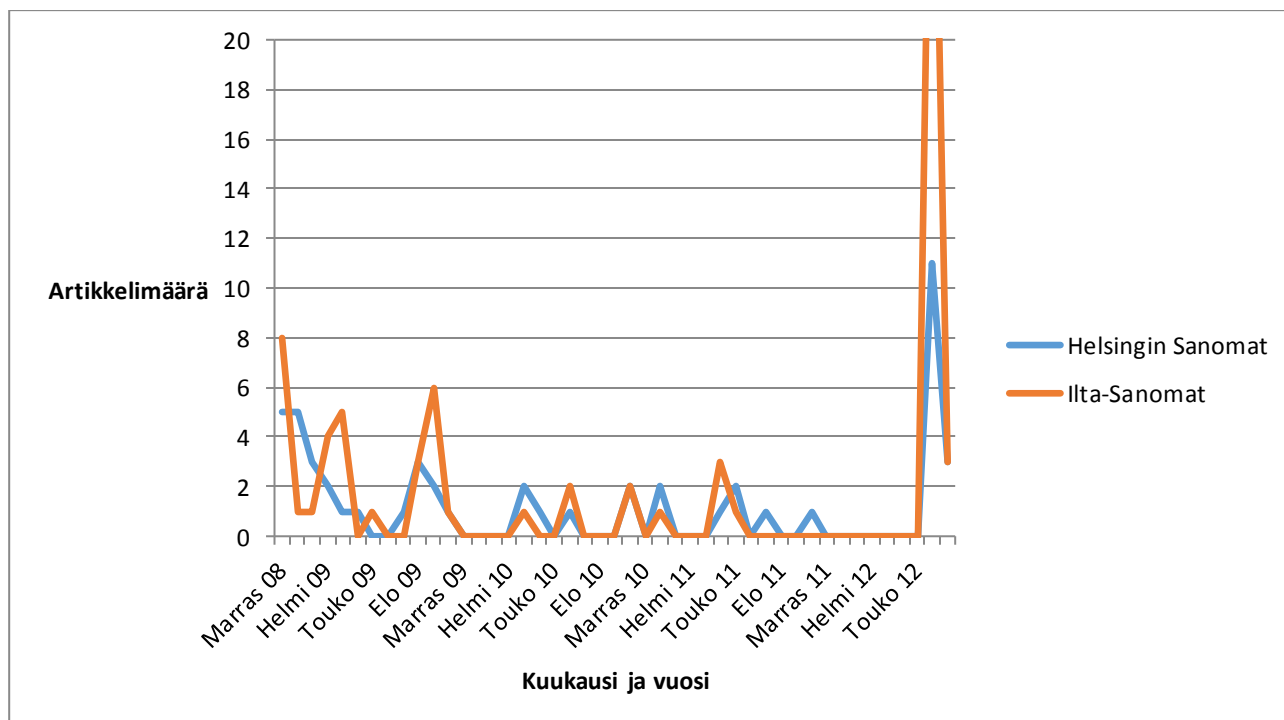
Taulukko 1. Skandaalityyppien ominaispiirteitä

	Lähtökohta	Kohde	Median rooli	Oikeudelliset seuraukset	Poliittiset seuraukset
<i>Seksiskandaali</i>	intiimi-elämän moraalittomuus tai laittomuus	julkisuuden henkilö, vallankäyttäjä	paljastuksen välittäjä, kohun ylläpitäjä	harvinaisia mutta mahdollisia	vaihtelevia
<i>Talousskandaali</i>	laittoman taloudellisen edun tavoittelu	yleensä talouden tai politiikan vallankäyttäjä	paljastuksen tekijä tai välittäjä	yleisiä	vakavia
<i>Valtaskandaali</i>	vallan väärinkäyttö	politiikan vallankäyttäjä	paljastuksen tekijä tai välittäjä	kohtuullisen yleisiä	vakavia
<i>Puheeskandaali</i>	asiatonta tai ”ohi suun” puhe	usein politiikan vallankäyttäjä	skandaalin rakentaja	olemattomia	vaihtelevia, lieviä
<i>Populistiskandaali</i>	loukkaava kielenkäyttö tai käyttäytyminen	populistisen liikkeen edustaja	paljastuksen tekijä, kohun ylläpitäjä	kohtuullisen yleisiä	vaihtelevia, usein lieviä

Taulukko 2. Kansalliset poliittiset skandaalit ja niiden normirikkomukset Suomessa 2005–2015 (n=24)

	Taloudelliset rikkomukset	Muut lakien rikkomukset	Vallan väärinkäyttö	Loukkaava kommentointi	Loukkaava käytös	Muut tai sekamuodot
<i>Kaikki skandaalit</i>	3	1	5	7	6	2
<i>Perussuomalaisiin liittyvät skandaalit</i>	–	–	–	6	2	(2)
<i>Populistiskandaalit</i>	–	–	–	5	2	1

Kuvio 1. Halla-ahon skandaaliin liittyvien artikkelien määrät *Helsingin Sanomissa* (n=53) ja *Ilta-Sanomissa* (n=78)

Kuvio 2. Immosen skandaaliin liittyvien artikkelien määrät *Helsingin Sanomissa* (n= 53) ja *Ilta-Sanomissa* (n= 81)

